

MUINSUSKAITSEAMET

Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlaud
Tõnu Kiviloo
eahumarlaud@gmail.com

Teie 31.03.2026 nr

Meie kuupäev digiallkirjas nr 1-16/629-1

Vastus EAHÜ pöördumisele

Täname Teid 31. märtsi 2026 pöördumise eest ning 11. märtsil toimunud kohtumise eest. Peame oluliseks jätkata sisulist ja konstruktiivset dialoogi ja vajalikuks vastata Teie kirjas tõstatatud teemadele, neist mitmega oleme juba tegelemas.

1. Eesti muinsuskaitse olemus ja visioon ning dialoogi puudumine

EAHÜ toob esile vajaduse laiapõhjalise visiooni loomise järele ning viitab visioonivaakumile. Lugesdes kirja punktis 1 toodut, teeb see meid ühelt poolt rõõmsaks ja teisalt nukraks – on hea näha, et sidusrühmad suhtuvad pärandi teema olulisusse ja nähtaval hoidmisse kirglikult, kuid samas on kahetsusväärne, et ameti ja meie ekspertide igapäevane tubli ning kohati ennastohverdav tegevus pälvib nii suurt kriitikat.

Partnerlussuhetes on normaalne avaliku halduse organisatsiooni tööle sidusrühmadelt tagasisidet saada. Teisalt peab see ootuste mõttes jääma reaalsuse piiridesse. Pean etteheidete valguses vajalikuks selgitada riigi institutsioonide toimimise põhimõtteid ja rolle: Muinsuskaitseamet tegutseb kooskõlas oma põhimäärusega, mille kohaselt on ameti ülesanne teostada muinsuskaitse ja muuseumide valdkonnas täidesaatvat riigivõimu ja järelevalvet, kohaldada riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses ning viia läbi kultuuripärandi valdkonna arendustegevusi. See tähendab, et amet ei tegutse eraldiseisva poliitikakujundajana, vaid riigi täidesaatva asutusena.

Tegutseme kooskõlas Kultuuriministeeriumi arengukava ja Muinsuskaitseameti 2024–2028 strateegia põhimõtetega, mille keskmes on meie missioon, visioon ja väärtused: missioon – hoolitseda Eesti kultuuripärandi väärtuslikuma osa säilimise ja arendamise eest; visioon – Eesti kultuuripärand on väärtustatud ja hoitud; väärtused – need juhivad meid missiooni elluviimisel ja kujundavad sisekultuuri. Seega amet seisab igakülgset Eesti kultuuripärandi kõige väärtuslikuma osa säilimise ja arendamise eest ka tulevaste põlvete jaoks.

Küll aga ei tegutse me irdselt ülejäänud avalikust sektorist ega eraldiseisva poliitikakujundajana – meil ei saa olla ülejäänud riigi vaatest erinevat visiooni. Panustame lisaks enda eesmärkide täitmisele horisontaalselt väga erinevate arengukavade loomisse ja elluviimisse ning esindame valdkonna huve strateegiate alusel tehtavate otsuste juures. Näiteks Energiamaajanduse arengukava tuuleenergeetika valdkond või negatiivse näitena keskkonnamõtjude hindamise valdkonna viimase aja arengud, kus olime riigi süsteemis üks väheseid, kui mitte ainuke, kes olulisele negatiivsele suunamuutusele häälakalt reageeris.

Oleme panustanud katusstrateegia ja visioonidokumendi Eesti 2035+ koostamisse. Hetkel anname omapoolset sisendit uue üleriigilise planeeringu Eesti 2050 koostamisse. Siinkohal kutsume ka teie organisatsiooni osalema asjakohastel planeeringu aruteludel, kui selles

diskussioonis, mille pinnalt kujuneb järgmisel EL perioodil rahaliste vahendite jaotus erinevate strateegiadokumentide raames.

Riigiplaani sündmused on leitavad siit:

<https://www.fin.ee/riigi-rahendus-ja-maksud/valistoetused/riiklik-partnerluskava-2028-2034#kaasamistegevused>

Teeme koostööd Maa- ja Ruumiameti ekspertidega ja panustame aktiivselt teistesse käimasolevatesse riiklikesse planeerimis- ja arenguprotsessidesse, et tagada kultuuripärandi valdkonna esindatus võimalikult väärikal moel.

Loodame teie aktiivsele osalusele, et pärandi teema oleks nendel aruteludel selgelt esindatud ning et amet koos sidusrühmadega saaks kujundada ühtsema ja mõjukama hääle pärandipõhise arengu esiletoomiseks. Ühiselt tegutsedes suudame paremini tagada, et pärandi väärtused jõuavad otsustusprotsessidesse ning saavad neis väärilise kaalu. Killustatult tegutsedes jääb meie mõju paratamatult nõrgemaks ning pärandiga seotud teemad ei pruugi saavutada vajalikku nähtavust ega rõhuasetust.

Ametis siseselt tegutseme mõlemas suunas – nii rakenduslike ülesannete, kui ka tulevikku vaatamisega. Meie igapäevane töö keskendub konkreetsete pärandiküsimuste lahendamisele, pärandi väärtuspõhise hindamise järjepidevale juurutamisele ning koostööle omanike ja partneritega. Samal ajal on meil selged prioriteetsed tegevussuunad ja strateegilised eesmärgid, millest teavitame sidusrühmi erinevate koostöövõrgustike ja kanalite kaudu. Alati saab paremini, kuid ei saa nõustuda väitega, et me seda üldse ei tee. Arvestada tuleb muuhulgas, kui lai on meie tegevusvaldkond, mis ulatub maa alla, maa peale ja vee alla.

Olen veendunud, et ükski visioonidokument ei lahenda probleeme iseenesest – seda teevad inimesed. Meie oma majas ei tunnetata, et missioon või visioon oleks unarusse jäetud: meie inimesed on professionaalsed, avatud ning sageli ka kirglikud oma valdkonna eest seismisel, mis väärrib pigem tunnustust. Samas tuleb rõhutada, et lisaks mitmetele arendustegevustele on suur osa ameti kollektiivist hõivatud igapäevase jooksva tööga – omanike abistamise, nõustamise ning dokumentatsiooni menetlemisega. See on ülioluline lõik meie töölaual ning seda vastutust ei ole võimalik kõrvale jätta ega selle arvelt järeleandmisi teha. Inimestel on selge ootus saada kiireid ja sisukaid vastuseid oma igapäevastele, sageli väga praktilistele küsimustele seoses nende omandis oleva pärandi haldamisega. Samuti on nii omanike kui ka arendajate huvides menetluste kiirus ja sujuvus, mida kinnitab ka hiljutine teenustega rahulolu uuring.

Lõpetuseks tuleb tõdeda, et strateegilisel tasandil tegutsemise ulatus on ameti jaoks piiratud ning poliitikakujundamine kuulub eelkõige ministeeriumide pädevusse. Oleme valmis arutama, millises vormis ja ulatuses on täiendav visioonialane arutelu põhjendatud ja eesmärgipärane, kuid selle eelduseks on valdkonda eest vedava ministeeriumi osalemine – vastasel juhul toimuks arutelu lihtsalt vales formaadis.

2. Määruse nr 22 muutmine

Soovite infot määruse muutmise protsessi hetkeseisu ning kaasamise kohta.

Määruse muutmise protsess on jätkuvalt töös. Oleme tagasiside saanud ja tegeleme koostöös teiste laekunud ettepanekute ja ameti vajadustega selle analüüsimisega. Võtmeküsimus on kuidas tagada toetuste jagamise suurem läbipaistvus ja arusaadavus. Meie valdkonnas paratamatult on abivajadus alati suurem, kui riigi tegelikud võimalused, aga maksimaalselt asjakohane, sihitud ja õiglane toetussüsteem on ka ameti eesmärk. Kinnitame, et määruse muutmise eelnõu on koostamise lõppjärgus ja edastatakse huvigruppidele, sh Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlauale, tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks eeldatavalt lähinädalatel nii nagu lubasime ka 11.03.2026 toimunud kohtumisel.

3. Ehitismälestiste inventuur ja omanike kaasamine

Mõistame Teie huvi juba varakult protsessis kaasa rääkida – omanike vaade on meile kindlasti oluline ja rõhutan selguse huvides, et selleteemalistest haldusmenetlustest ja lõplikest otsustest oleme me täna veel kaugel. Sama sõnumi edastasime ka viimasel kohtumisel.

Kuigi väärtuspõhine pärandihindamine ei ole tänapäeval enam rangelt lineaarne protsess, vaid pigem mitme-etapiline ja nõ edasi-tagasi kulgev, on üsna tavapärane, et pärast metoodika paika panemist tehakse üks põhjalikum analüüsietaap eelkõige ekspertide poolt. Selle käigus vaadatakse olemasolev info läbi ja pannakse paika esialgne arusaam väärtustest.

See on vajalik selleks, et edasine arutelu saaks toimuda selgel ja võrreldaval alusel. Muul moel on väga keeruline erinevaid seisukohti sisuliselt kokku tuua. Sama loogikat selgitas Teile ka 11.03.26 toimunud kohtumisel muinsuskaitse ekspert ja ICOMOS Eesti esindaja Riin Alatalu.

Taoline ajutine "paus" laiemas kaasamises ei tähenda, et kaasatavate roll oleks väiksem – vastupidi, see aitab luua tugevama aluse, et järgmises etapis saaks arutelu olla sisulisem ja tulemuslikum. Ekspertide hindamisprotsessi järgselt on seni tehtu tutvustamine ja omanike (tegelikult ka laiemalt huvigruppide sisend) meile järgmises etapis väga oluline. Me ei räägi siinjuures ainult hoonest ja omandist vaid objekti kui terviku tähenduslikkusest ja kaasnevatest väärtustest- mõisapargid, alleed, võib olla ka varasemad arheoloogilised kihistused. Kõik need teemad vajavad ekspertide tähelepanu enne, kui liikuda laiemaid arutelusid pidama.

Siiski oleme tänaseks juba alustanud laiema diskussiooniga. Peale EAHÜ koosolekut oleme tutvustanud mõisapärandi väärtuspõhise hindamise metoodika rakendamist ja I etapi tulemusi 26.03.26 Muinsuskaitse nõukogu koosolekul. Samuti oleme saanud 19.04 kutse Eesti Mõisate Ühenduse koosolekule Keila-Joal ning ameti esindajad on seal osalemas. Teiega koosolekul räägitud baasil oleme asunud detailsemalt planeerima nii laiemat informatsiooni jagamist, kui konkreetsetes maakondades läbiviidavaid sündmusi. Juuni esimeses pooles on plaanis veebinari formaadis sündmus. Sügisel alustame koostööd maakondlikul tasandil neis paikades, kus mõisapärandi väärtuspõhise hindamise I etapp on ameti poolt läbi viidud (Jõgeva, Lääne, Pärnu, Saare ja Hiiu maakonnad). Kõigest sellest teavitame eraldi ning aprillikuu jooksul ilmub ka sidusrühmadele suunatud nimekirjade korrastamise infokiri (nr 2), milles kõiki selle teemaga seotud valdkondlikke tegevusi lühidalt tutvustame.

Me ei nõustu väitega, et ameti tegevus on mingistki suunast vastuolus avatud valitsemise põhimõtete või kaasamise üldise hea tava põhimõtetega. Nimekirjade korrastamise protsessi kulgemisega on algusest peale kursis hoitud meie igapäevaseid töölaseid partnereid, kaasa arvatud EAHÜ-d. 2025. aastal toimus mitmeid kohtumisi ning lisaks väljastati ka esimene nimekirjade korrastamist puudutav infokiri. Korrastamise käigus valminud erinevate pärandiliikide alusuuringuid ja nende tulemusi on puudutatud partneritele peale nende valmimist tutvustatud. Konkreetse pöördumisega seonduvalt märgime, et 20.05.25 ja 25.11.25 on ehituspärandi partnerorganisatsioonide esindajaid koondav juhtrühm, sh EAHÜ esindajad, osalenud sisulistel aruteludel, kus oleme andnud ülevaated väärtuspõhise hindamise metoodikast. Samuti sellest kuidas, ehk milliste põhimõtete järgi, on viidud läbi mõisapärandi, õigeuspärandi, Ida-Viru tööstuspärandi analüüsi ja hindamist. Jagatud on infot ja tutvustatud, kuidas on protsess (sh ajalises ja sisulises mõttes) kavandatud.

Nõustume, et iga mälestise staatuse muutmine on olulise mõjuga otsus nii riigi seisukohalt, kui ka omaniku vaatest. Iga unikaalse pärandi objektiga seotud otsus ongi individuaalne ning põhineb konkreetsetel asjaoludel. Me ei tee ühtegi sellist otsust kergekäeliselt. Otsuste tegemisel lähtume mh Muinsuskaitse seadusest, kaasame eksperte ning viime läbi põhjaliku analüüsi. Rõhutame, et hindamise käigus tehtavad ettepanekud ei ole lõplikud otsused, vaid üks osa analüüsiprotsessist. 2026 saabki alata I etapi tulemuste osas dialoog omanikega. Kindlasti saab see olema enam kui haldusmenetluse seadusest tulenev miinimumnõuete täitmine. Iga omanik saab oma vara puudutavatesse menetlustesse kaasatud, arvamused menetlusedokumentides kajastatud ning riigi poolt lõpuks põhjendatud ja kaalutletud otsus tehtud. Menetlustes pühendumine põhjalikkusele ja kvaliteedile.

Selguse huvides märgin, et tõenäoliselt enne oktoobrikuu lõppu pole realistlik veel ühegi konkreetse eelnõu menetlusega alustada, sest just oodatud kaasamise- ja kommunikatsiooni faas on aeganõudev.

Kultuurimälestiste nimekirjade korrastamine on meie ees seisev vältimatu ja sisuliselt väga oluline ülesanne, mille eesmärk on tagada meie ainelise pärandi käsitluse ajakohasus, läbipaistvus ja põhjendatus. Samas tuleb arvestada, et tegemist on aja- ja ressursimahuka protsessiga, mis eeldab põhjalikku analüüsi, ekspertide kaasamist ning sisulist dialoogi sidusrühmadega. Seda tööd teostatakse olukorras, kus kultuurivaldkonda tervikuna on tabanud

viimaste aastate suurimad eelarvekärped, mistõttu on nii rahalised kui ka inimressursid piiratud. Sellest tulenevalt tuleb tegevusi paratamatult prioriseerida ning protsessi ajaraam sõltub otseselt olemasolevast võimekusest.

Lõpetuseks peame oluliseks konstruktiivset ja vastastikku lugupidavat koostööd ning otsesuhtlust meie organisatsioonide vahel. Täname Teid panuse eest riiklike otsuste juurde omanike vaate esiletoomisel. Hindame algatust kutsuda kokku laiapõhjalisemaid arutelusid ning osaleme neis hea meelega edaspidi. Jätkame koostööd senistes toimivates vormides – infokirjade, kohtumiste ja kaasamisplaani kaudu, olles valmis arutama teisi formaate, kui need toovad selget lisaväärtust.

Täname Teid erinevatele koostöö teemadele tähelepanu juhtimast ja kinnitame, et tõstatatud küsimused on meil töös.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marilin Mihkelson
peadirektor

Koopia:
Kultuuriministeerium
Muinsuskaitse nõukogu
Eesti Mõisakoolide Ühendus
Eesti Mõisate Ühendus
Eesti Kirikute Nõukogu
Eesti Evangeelne Luterlik Kirik
SA Virumaa Muuseumid
ICOMOS Eesti
Eesti Muuseumide Liit
SA Eesti Vabaõhumuuseum – Maaarhitektuuri keskus

Katri-Liis Ennok, projektijuht, katri-liis.ennok@muinsuskaitseamet.ee